

## OSNIVANJE PORESKOG SUDA IZ UPOREDNOPRAVNE I MEĐUNARODNOPRAVNE PERSPEKTIVE: PUTOKAZI ZA REPUBLIKU SRBIJU\*\*

### *Sažetak*

Usled obimne i složene poreske materije, čestih izmena poreskih propisa i činjenice da još uvek ne postoji adekvatan mehanizam za rešavanje poreskih sporova, u Republici Srbiji se svakodnevno povećava broj nerešenih predmeta pred Upravnim sudom. Ovaj trend dovodi do zastoja u radu Upravnog suda u oblasti poreskih predmeta, a ta situacija ugrožava kako fiskalne interese države tako i legitimne interese poreskih obveznika. Imajući u vidu postojeće izazove u pogledu efikasnosti upravnosudskog odlučivanja i zaštite prava poreskih obveznika, u radu se razmatra opravdanost uvođenja specijalizovanih poreskih sudova kao oblika specijalizacije u poreskoj materiji u Republici Srbiji. Polazi se od pretpostavke da postojeći mehanizmi za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku nisu dovoljni za unapređenje efikasnosti i stoga se razmatraju druga moguća rešenja za prevazilaženje postojećeg problema. S obzirom na složenost i obimnost poreske materije, u radu se analiziraju postojeći međunarodni standardi i uporednopravna rešenja kako bi se ocenila opravdanost uspostavljanja posebnog institucionalnog okvira za rešavanje poreskih sporova. Analiza je sprovedena primenom uporednopravnog i pravnodogmatskog metoda. Zaključuje se da bi temeljno osmišljeno uvođenje specijalizovanog poreskog suda, uz jasan oslonac na međunarodne standarde i primere dobre uporedne prakse, moglo doprineti efikasnijem rešavanju sporova, unapređenju zaštite prava obveznika i jačanju ukupne pravne sigurnosti u ovoj oblasti.

**Ključne reči:** specijalizacija u poreskoj materiji, Poreski sud, Upravni sud Republike Srbije, poreski sporovi.

\* Naučni saradnik, Institut za uporedno pravo, Beograd.

E-mail: [m.vasovic@iup.ac.rs](mailto:m.vasovic@iup.ac.rs)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4218-3350>

\*\* Istraživanje je nastalo uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija (evidencioni broj: 451-03-33/2026-03/200049 od 5. 2. 2026).

## THE ESTABLISHMENT OF A TAX COURT FROM COMPARATIVE AND INTERNATIONAL LAW PERSPECTIVES: GUIDANCE FOR THE REPUBLIC OF SERBIA

### *Summary*

Due to the complexity of tax matters, the frequent amendments of tax legislation, and the absence of an adequate mechanism for resolving tax disputes, the number of unresolved cases before the Administrative Court in the Republic of Serbia is steadily increasing. This trend has already begun to cause delays in the Court's handling of tax-related cases, thereby jeopardizing both the fiscal interests of the state and the legitimate rights of taxpayers. The paper proceeds from the assumption that the existing mechanisms for the protection of the right to a trial within a reasonable time are insufficient to improve efficiency. Therefore, the paper examines other possible solutions for overcoming the existing problem. In this paper, the author will identify international standards and best practices and use them as a benchmark to assess whether the establishment of a dedicated tax court in Serbia is justified. The analysis was conducted using the comparative and legal-dogmatic method. In conclusion, it is argued that the establishment of a specialized tax court could contribute to the more efficient resolution of tax disputes, the enhancement of taxpayers' rights protection, and the strengthening of overall legal certainty in the field of tax law as long as it is aligned with identified international standards, comparative legal approaches and best practices.

**Key words:** Specialization in Tax Matters, Tax Court, Administrative Court of the Republic of Serbia, Tax Disputes.

### 1. Uvod

Upravni sud Srbije je godinama „zatrpan” predmetima upravne materije, uključujući i poresku. Imajući u vidu da je „na čekanju” oko 160.000 predmeta, a od toga preko 10.000 poreskih, i da se godišnje reši mnogo manje predmeta poreske materije nego što pristiže,<sup>1</sup> nameće se pitanje reforme koja bi obuhvatila ustanovljavanje poreskog suda u Srbiji. Iako se čini da je 10.000 mali broj u odnosu na 160.000, treba imati u vidu da oko 84.000 slučajeva čine tužbe zbog „ćutanje uprave”, što je više od polovine ukupnih upravnih predmeta.<sup>2</sup> Pored toga, nakon 2022. godine

---

<sup>1</sup> Informacija od javnog značaja, Upravni sud, broj: Su II-17a 43/25, od 7. 5. 2025.

<sup>2</sup> Informacija od javnog značaja, Upravni sud, broj: Su II-17a 60/25, od 3. 7. 2025.

duplirao se broj poreskih sporova. Konkretno, 2022. godine pristigla su 1682 predmeta, a naredne godine taj broj je narastao na 3396, i skoro isto toliko u 2024. godini. U prva četiri meseca 2025. godine primljeno je 1211 novih poreskih predmeta, što je približno njihovom broju iz cele 2022. godine. Dakle, do 2023. godine priliv novih predmeta bio je stabilan i kretao se oko 1600 godišnje, a potom sledi trend povećanja novih predmeta, što upućuje na tendenciju daljeg rasta.

Tendencija rasta novih poreskih predmeta svakako ukazuje i na mogućnost daljeg porasta povreda prava na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom. Iako je optimalnom rešavanju ovog problema posvećeno dosta pažnje u naučnim krugovima, ono do sada nije sagledano sa posebnim osvrtom na poreskoppravne predmete (Rabrenović, Ćorić & Knežević Bojović, 2024; Rabrenović, 2022). Tako je, na primer, postupak za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku pred Upravnim sudom pokrenut u relativno malom broju slučajeva – od 1,7% ukupnog broja predmeta u 2019. godini do 0,8% u 2022. godini (Rabrenović, Ćorić & Knežević Bojović, 2024, pp. 241–242).

Imajući u vidu ukupan broj predmeta pred Upravnim sudom, kao i relativno nizak procenat pokretanja postupaka za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, potrebno je razmotriti mogućnosti za unapređenje postojećeg sistema sudske zaštite u poreskopravnoj materiji. U tom kontekstu, u radu će posebna pažnja biti posvećena mogućnosti osnivanja posebnog poreskog suda, što se, uz alternativno osnivanje poreskih odeljenja u okviru upravnih sudova, zagovara i u naučnoj literaturi. Pored toga što se u stručnim i naučnim krugovima dužna pažnja posvećuje i jednom i drugom obliku specijalizacije u poreskoj materiji,<sup>3</sup> u okviru ovog rada ispitivaće se prevashodno uporednopravna rešenja, kao i međunarodni standardi koji se odnose na osnivanje poreskog suda kao vida specijalizacije u poreskoj materiji. Takav pristup posledica je zakonskog rešenja u Republici Srbiji prema kojem u okviru Upravnog suda nisu formirana sudska odeljenja prema vrsti predmeta, već su ona uspostavljena isključivo po teritorijalnom principu, van sedišta Upravnog suda. Dakle, razmatranje opravdanosti uvođenja specijalizovanih poreskih odeljenja čini se necelishodnim, budući da bi njihovo formiranje u okviru Upravnog suda zahtevalo ne samo zakonske izmene već i uvođenje sudskih odeljenja za druge vrste predmeta u okviru istog suda.

---

<sup>3</sup> Specijalizacija sudstva se određuje kao postepen proces i može se ispoljavati u različitim oblicima. Najniži nivo specijalizacije ogleda se u određivanju pojedinačno specijalizovanih sudija u okviru opšteg sudskog sistema. Viši stepen specijalizacije podrazumeva formiranje specijalizovanih veća ili odeljenja u okviru sudova opšte nadležnosti, dok najviši stepen specijalizacije predstavlja uspostavljanje posebnog sistema specijalizovanih sudova. Više o tome vid. Gramckow & Walsh, 2013, p. 16.

U stranoj naučnoj literaturi značajan prostor posvećen je pitanju opravdanosti osnivanja poreskih sudova (Van Ham, 2022; Sarmiento & Jiménez-Valladolid de L'Hotellerie-Fallois, 2014). Pre svega, pažnja je usmerena na razgraničenje nadležnosti između neporeskih i poreskih sudova (Van Ham, 2022, pp. 31–42; Tjahjono, Nur Sariono & Krisharyant, 2025; Setiyaji & Abdillah, 2024). Istraživanja su takođe pokazala i da veći broj država članica Evropske unije ima ustanovljene poreske sudove (Van Ham, 2022, pp. 45–51, 53–54; Sarmiento & Jiménez-Valladolid de L'Hotellerie-Fallois, 2014; Ćosić Dedović, 2020, p. 236, par. 4). Pored toga, novija istraživanja pokazuju da su, u cilju uspostavljanja pravne sigurnosti i efikasnije zaštite poreskih obveznika, jedino poreski sudovi kompetentni da odlučuju u poreskoj materiji, čime se doprinosi razvoju kvalitetnije sudske prakse i antiabuzivne doktrine (Silver, 2026, pp. 4–5, 32, 34; Hutagalung, 2025, p. 333; Fadhli, 2025). Pravna sigurnost i efikasnost zaštite poreskih obveznika ne samo da predstavljaju neizostavne elemente načela vladavine prava već doprinose i ostvarivanju 16. cilja održivog razvoja Ujedinjenih nacija usmerenog na izgradnju stabilnih institucija (United Nations, 2016, p. 25). Ipak, deo doktrine (Zimmer, 2009, pp. 3–4) i Mišljenje broj 15 KVES-a ukazuju i na izvesne opasnosti do kojih može dovesti neoprezno ustanovljavanje specijalizovanih sudova, nudeći istovremeno i načine za njihovo prevazilaženje (Ćosić Dedović, 2020, pp. 236–248).

Nasuprot tome, dosadašnja naučna istraživanja u domaćoj literaturi bila su pretežno usmerena na iznalaženje efikasnih mehanizama za prevazilaženje problema dugog trajanja upravnih postupaka i upravnih sporova (Rabrenović, Ćorić & Knežević Bojović, 2024; Rabrenović, 2022). Međutim, pitanje mogućih načina unapređenja efikasnosti suđenja u poreskoj materiji, uključujući i potencijalnu specijalizaciju Upravnog suda, ostaje nedovoljno razmatrano. Pojedine inicijative jesu pokrenute, poput stručnih rasprava i okruglih stolova (Upravni sud Republike Srbije: Aktuelne vesti), ali bez značajnijeg normativnog ili teorijskog razvoja u ovom smeru. Stoga je cilj rada da se ispitaju mogućnosti i opravdanost uvođenja specijalizovanih poreskih sudova u Republici Srbiji na osnovu sistematičnog razmatranja postojećih međunarodnih standarda, uporednopravnih rešenja i stavova doktrine u toj oblasti.

Rad je podeljen u dve celine. U okviru prvog dela biće analiziran uporednopravni i međunarodnopravni pristup osnivanju specijalizovanih poreskih sudova. Potom će, na osnovu izdvojenih međunarodnih standarda i primera dobre prakse, biti razmotrena opravdanost osnivanja specijalizovanog poreskog suda u Republici Srbiji. Prilikom sagledavanja opravdanosti tog koraka, posebna pažnja biće posvećena kriterijumima odnosno putokazima koji pre svega proizilaze iz Mišljenja Konsultativnog veća evropskih sudija (u daljem tekstu: KVES) br. 15 o specijalizaciji sudija, ali se po pravilu ponavljaju i u drugim međunarodnopravnim

i uporednopravnim dokumentima. Na osnovu proučavanja doktrinarnih mišljenja i međunarodnih i uporednopravnih rešenja, u završnom delu biće predložen optimalan način rešavanja problema efikasnosti sudskih postupaka u poreskoj materiji.

## **2. Uporednopravni i međunarodnopravni pogled na praksu osnivanja poreskih sudova**

U okviru ove celine, najpre će se analizirati u kojoj su meri zastupljeni specijalizovani poreski sudovi ili specijalizovana poreska odeljenja u državama koje primenjuju anglosaksonski i kontinentalni pravni sistem. U literaturi se ukazuje na to da osnivanje specijalizovanih sudova predstavlja trend koji se proširio Evropom (Ablotia, 2025, p. 283; Umukoro & Oboreh, 2022, p. 949). U tu svrhu razmotriće se struktura i nadležnost poreskih sudova u Sjedinjenim Američkim Državama (dalje: SAD) i Kanadi, jer se nastanak poreskih sudova povezuje upravo sa ove dve države, kao i u sistemima nekih država u kojima je poreska specijalizacija izraženija, a koje pripadaju kontinentalnom sistemu prava, kao što su Nemačka, Austrija i Italija. S druge strane, upoređić se i struktura domaćeg upravnog sudstva sa hrvatskim, s obzirom na to da je Srbija sa Hrvatskom delila istoriju oporezivanja dobara i usluga do 1991. godine. Nakon toga sagledaće se kriterijumi i zahtevi formulisani međunarodnim aktima i dokumentima, kao i pojedinim uporednopravnim rešenjima, čije je ispunjenje neophodno da bi se u određenoj oblasti osnovao specijalizovani sud. Svi oni su usmereni ka obezbeđivanju visokog kvaliteta sudskog sistema.

### **2.1. Specijalizacija poreskih sudova: iskustvo u inostranstvu**

Nastanak poreskih sudova u SAD usko je povezan sa ustanovljavanjem Odbora za poreske žalbe (*Board of Tax Appeals*) 1924. godine, kao nezavisne agencije koja je bila deo izvršne vlasti (Jones, 1969–1970, p. 633). Nakon toga, 1942. godine, njeno ime je promenjeno u Poreski sud SAD (*Tax Court of the United States*), ali je i dalje ostala nezavisna agencija u okviru izvršne vlasti (Dubroff & Hellwig, 2014, p. 175). Konačno, 1969. godine, ovaj sud je potpao pod sudsku vlast i neznatno promenio naziv u *United States Tax Court* (Dubroff & Hellwig, 2014, p. 175). Od 1924. godine do sedamdesetih godina prošlog veka broj slučajeva nije prelazio preko 10.000 predmeta godišnje (Dubroff & Hellwig, 2014, p. 907–908). Promena je nastupila krajem sedamdesetih godina dvadesetog veka zbog porasta broja preuzetih poreskih predmeta koji je počeo da se kreće između 25.000 i 45.000 godišnje (Dubroff & Hellwig, 2014, pp. 907–908). Predsednik ovog poreskog suda je tada naložio sudijama da ulože dodatne napore kako bi se prevazišao problem

nagomilanih, nerešenih predmeta, dok su stranke upućivane na poravnanje radi bržeg okončanja postupaka i uspostavljanja pravnosnažnosti (Parker, 1982, pp. 130–131). Prema podacima do 2013. godine, Poreski sud SAD je uspevao da održi tempo rešavanja pristiglih poreskih predmeta sa prethodnim zaostatom od oko 26.000 predmeta, koji je 1982. godine iznosio preko 65.000 (Dubroff & Hellwig, 2014, pp. 907–908). Slično je bilo i u Kanadi koja je 1983. godine usvojila Zakon o Poreskom sudu Kanade (*Tax Court of Canada Act*) i osnovala poseban poreski sud sa legislativnim ovlašćenima, nastao od posebne agencije, tj. Odbora za poreska pitanja (*Tax Review Board*) kao deo izvršne vlasti, što je bio slučaj i sa SAD (Bowal, 2006, p. 65).

S obzirom na to da SAD i Kanada pripadaju državama koje primenjuju anglo-saksonsko pravo, potrebno je u okviru ove analize u obzir uzeti i poreske sudove u državama koje primenjuju kontinentalni sistem prava u Evropi. Bitno je najpre spomenuti Nemačku, čiji su poreski zakoni imali veliki uticaj na donošenje srpskog procesnog poreskog zakona 2002. godine (Vasović, 2025, p. 125). Nemačka je više puta menjala svoje državne granice i ustavno uređenje, ali je njen prvi poreski sud, nakon raspada Svetog rimskog carstva, ustanovljen još 1848. godine, dok je Federalni finansijski sud (*Bundesfinanzhof*) ustanovljen 1950. godine. Nemačka ima dva poreska suda: Fiskalni sud koji sudi u prvom stepenu i Federalni finansijski sud koji sudi u drugom stepenu (European E-justice Portal: Germany). U Nemačkoj postoji ukupno 18 fiskalnih sudova koji na godišnjem nivou rešavaju približno 38.000 poreskih predmeta u upravnosudskom postupku (Ablotia, 2025, p. 385). Posebno je značajno istaći da u ovim sudovima postupaju sudije starije od 35 godina, raspoređene u sedam sudskih veća, pri čemu je svako veće specijalizovano za određenu vrstu poreza. Takva organizacija rada dodatno doprinosi visokom stepenu stručnosti i specijalizacije u odlučivanju o poreskim sporovima (Ablotia, 2025, p. 385). Ovi sudovi postupaju u upravnim predmetima koji se odnose na takse, poreze i carine. U prvom stepenu u određenim slučajevima može suditi sudija pojedinac, ali je češće da se presude donose u većima od troje profesionalnih sudija i dvoje sudija porotnika. Nasuprot tome, u Federalnom finansijskom sudu presudu donosi veće od pet profesionalnih sudija (European E-justice Portal: Germany). Za državu čiji je bruto domaći proizvod jedan od najvećih u svetu, sasvim je logično da postoji dvostепенost u sudskim poreskim postupcima.

Dvostепенost postoji i u Italiji, gde u prvom stepenu odlučuju provincijski, a u drugom regionalni poreski sudovi. Oni rešavaju upravne sporove koji se odnose na poreze, takse, obavezne socijalne doprinose i slična poreska davanja (European E-justice Portal: Italy). Neke države poput Austrije imaju više vrsta upravnih sudova, pa je tako jedan od njih i Federalni fiskalni sud koji donosi presude u upravnim poreskim postupcima (European e-Justice Portal: Austria). Ovde sudi

sudija pojedinac, osim u izuzetnim slučajevima, jer postoji dvostepenost (*Bundesfinanzgericht*). Ukoliko je žalba dozvoljena, u drugom stepenu odlučuje Vrhovni upravni sud Austrije koji rešava sve upravne sporove, a ne samo poreske (European e-Justice Portal: Austria).

Rešenja Republike Hrvatske su takođe značajna, između ostalog i zbog toga što su Hrvatska i Srbija sve do 1991. godine delile istoriju oporezivanja dobara i usluga. U Hrvatskoj ne postoje posebni poreski sudovi, ali zato postoje tri specijalizovana odeljenja u okviru Upravnog suda Hrvatske, i to: a) finansijsko-imovinsko, b) socijalno-radno i opšte i c) odeljenje za međunarodnu zaštitu (Upravni sud Republike Hrvatske). Iako postoji posebno odeljenje za finansijsko-imovinska pitanja, poreska specijalizacija nije potpuna. Konkretno, sudija Upravnog suda Hrvatske koji je u finansijsko-imovinskom odeljenju, u obavezi je da sudi u poreskim i svim ostalim predmetima koji se tiču imovinskih zahteva, kao što su katastarski predmeti, uklanjanje i legalizacija građevina i sl. Specijalizacija nije kompletna, ali je konkretnija nego u Upravnom sudu u Srbiji.

Na plenarnoj sednici Konsultativnog veća evropskih sudija, još 2012. godine, putem upitnika koji su popunile države članice Evropske unije, utvrđeno je da specijalizovana poreska odeljenja u okviru administrativnih sudova ili specijalni poreski sudovi uveliko postoje u mnogim državama Evropske unije (Consultative Council of European Judges, 2012, par. 4; Čosić Dedović, 2020, p. 243, par. 46). Ne iznenađuje činjenica da je analiza navedenog upitnika pokazala da pojedine države članice, koje imaju specijalizovane sudove, u radu ovih sudova angažuju i sudije koje nisu pravnici (Consultative Council of European Judges, 2012, par. 43). Ovakva rešenja postoje u finansijskoj materiji, budući da se računovodstvo ne može odvojiti od poreskog prava i obrnuto, pa se smatralo da je za delotvornost rešavanja sporova bilo efikasnije da u veću postoji i ekonomista.

## ***2.2. Specijalizacija sudova iz međunarodnopravne perspektive***

U pojedinim međunarodnim aktima i instrumentima razmatraju se značaj i opravdanost osnivanja specijalizovanih sudova. Iako se kriterijumi koji će se analizirati u okviru ove celine po pravilu odnose na opravdanost osnivanja bilo koje vrste specijalizovanog suda, oni su svakako od velikog značaja i za sagledavanje opravdanosti osnivanja specijalizovanog poreskog suda u Republici Srbiji, pa i u drugim nacionalnim jurisdikcijama.

Najpre, Evropski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) doneo je u nekoliko slučajeva presude koje su uticale na osnivanje specijalizovanih sudova u okviru nacionalnih pravnih sistema (Ablotia, 2025, p. 379). Ključni predmet u ovom kontekstu jeste *Sramek protiv Austrije* iz 1984. godine, kojim su postavljeni temelji za razvoj

nezavisnih upravnih sudova u Austriji.<sup>4</sup> Ovaj slučaj odnosio se na problem sastava regionalne upravne komisije, tačnije Regionalne komisije za promet zemljištem, budući da je jedan od njenih članova bio visoki državni službenik koji je takođe predstavljao jednu od strana u tom upravnom postupku (Ablotia, 2025, p. 379). U stručnoj literaturi presuda ESLJP u predmetu *Sramek* navodi se pre svega kao važan pokretač postepenih reformi u Austriji koje su 2014. godine rezultirale osnivanjem mreže upravnih sudova na saveznom i pokrajinskom nivou (Ablotia, 2025, p. 379).

Najzad, u Mišljenju broj 15, Konsultativno veće evropskih sudija istaklo je nekoliko ključnih standarda koje bi novoosnovani specijalizovani sudovi trebalo da ispune. Među najznačajnijim zahtevima izdvajaju se sledeći: 1) specijalizovani sudovi opravdani su samo ako je vrsta prava složena i specifična, te ako u okviru njih postupaju sudije sa odgovarajućim kvalifikacijama za pružanje odgovora u tim složenim oblastima (Ćosić Dedović, 2020, p. 248, Consultative Council of European Judges, 2012, par. 28); 2) sudije specijalizovanog suda i sudije opšteg usmerenja trebalo bi da imaju jednak status (Ćosić Dedović, 2020, p. 248). Ovaj princip trebalo bi da se primenjuje i na njihove naknade, kao i na poštovanje etičkih pravila i pravila o odgovornosti (Consultative Council of European Judges, 2012, par. 57); 3) svim sudijama trebalo bi pružiti mogućnost specijalizacije i prethodnog prolaska kroz obuku (Ćosić Dedović, 2020, p. 248); 4) formiranje specijalizovanih odeljenja i sudova mora biti strogo regulisano, uz uvažavanje svih kriterijuma koji uređuju sudijsku delatnost uključujući veličinu suda i troškove specijalizacije (Consultative Council of European Judges, 2012, par. 30); i 5) opšta procesna pravila trebalo bi primenjivati i pred specijalizovanim sudovima kako bi se izbeglo stvaranje velikog broja posebnih procesnih pravila, što bi moglo otežati pristup sudu i ugroziti pravnu sigurnost. Ipak, KVES dopušta odstupanje od ovog zahteva, odnosno primenu posebnih procesnih pravila, ukoliko je to opravdano samom svrhom osnivanja specijalizovanog suda, kao što je, na primer, zaštita najboljeg interesa deteta u oblasti porodičnog prava (Consultative Council of European Judges, 2012, par. 32). Najzad, KVES ističe da se mora učiniti sve što je neophodno kako bi se jamčili optimalni uslovi za sprovođenje pravde i kvaliteta donetih sudskih odluka u okviru specijalizovanih sudova (Consultative Council of European Judges, 2012, par. 31). U tom kontekstu se naglašava i da sudije specijalizovanih sudova treba da ispune uslove propisane članom 6 EKLJP, pre svega u pogledu nezavisnosti i nepristranosti, pristupa sudu i prava na raspravu u razumnom roku (Consultative Council of European Judges, 2012, par. 23). Kada je reč o dužini sudskog postupka pred specijalizovanim sudovima, značajan je i podatak OECD-a prema kojem je specijalizacija sudova povezana sa kraćim trajanjem sudskih postupaka (Palumbo, *et al.*, 2013, pp. 26–27).

<sup>4</sup> European Court of Human Rights, *Sramek v. Austria*, Application no. 8790/79, 22 October 1984.

Konačno, radi sagledavanja šire slike o opravdanosti osnivanja specijalizovanog suda u određenoj oblasti, pored evropskih kriterijuma, značajni su i kriterijumi koje je postavio Komitet za analizu sistema saveznih sudova u okviru Kongresa SAD 1990. godine. Ovi kriterijumi zavređuju pažnju naročito zbog toga što se u velikoj meri preklapaju sa gorenavedenim preporukama KVES-a, a reč je o sledećim zahtevima (Ablotia, 2025, pp. 383–384; Gramckow & Walsh, 2013, p. 6):

- Usko definisana pravna oblast: sud mora postupati u posebnoj i precizno ograničenoj oblasti prava koja se može jasno razgraničiti od nadležnosti sudova opšte nadležnosti.
- Veliki broj predmeta: u relevantnoj pravnoj oblasti mora postojati značajan broj sporova kako bi njihovo poveravanje specijalizovanom sudu doprinelo rasterećenju sudova opšte nadležnosti.
- Potreba za stručnim znanjem: pravna oblast o kojoj je reč mora zahtevati specijalizovana znanja ili kvalifikacije, poput naučnih, tehničkih, psiholoških ili ekonomskih, što prevazilazi opšte pravno obrazovanje i obuku sudija.
- Potreba za ujednačenom primenom prava: neophodno je da postoji opravdan javni interes za ujednačenim sudskim odlučivanjem i doslednom primenom prava u predmetnoj pravnoj oblasti.

### **3. Potreba za osnivanjem poreskog suda u Republici Srbiji u svetlu odabranih međunarodnih standarda**

U okviru ove celine ispitaće se opravdanost osnivanja poreskog suda u Republici Srbiji putem analize ispunjenosti ključnih kriterijuma u srpskom pravnom sistemu, identifikovanih u uporednopravnoj praksi i međunarodnopravnim rešenjima. Reč je o sledećim zahtevima:

1. Složenost i specifičnost poreske materije, kao i veliki broj nerešenih predmeta pred Upravnim sudom, opravdavaju osnivanje specijalizovanog suda;
2. Sudije specijalizovanog suda treba da omoguće strankama ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku, kao i rasterećenje sudova koji su ranije postupali u toj materiji;
3. Jačanje stručnosti sudija kroz posebne stručne obuke u oblasti poreskog prava i razvoj ujednačene prakse u oblasti poreza.

#### **3.1. Složenost i specifičnost materije poreskog prava**

U Upravnom sudu ne postoji specijalizacija sudija, pa se postavlja pitanje da li složenost i obimnost poreske materije u dovoljnoj meri opravdavaju specijalizaciju

sudija za poresku materiju. Za razliku od drugih grana prava, poresko pravo obuhvata izuzetno veliki spektar zakona, pravilnika, uredba i mišljenja Ministarstva finansija. Tako, na primer, da bi se neko bavio poreskim savetovanjem, neophodno je da poznaje poreski procesni zakon,<sup>5</sup> zatim zakone koji definišu posebne vrste poreza poput PDV-a, poreza na dobit, poreza na dohodak građana, poreza na imovinu, akciza, carina i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.<sup>6</sup> Pored navedenog

<sup>5</sup> Zakon o poreskom postupku i poreskoj administraciji RS – ZPPPA, *Službeni glasnik RS*, br. 80/2002, 84/2002 – ispr., 23/2003 – ispr., 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005 – dr. zakon, 62/2006 – dr. zakon, 63/2006 – ispr. dr. zakona, 61/2007, 20/2009, 72/2009 – dr. zakon, 53/2010, 101/2011, 2/2012 – ispr., 93/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014, 105/2014, 91/2015 – autentično tumačenje, 112/2015, 15/2016, 108/2016, 30/2018, 95/2018, 86/2019, 144/2020, 96/2021, 138/2022 i 94/2024.

<sup>6</sup> Reč je o sledećim zakonima: Zakon o porezu na dodatu vrednost – ZPDV, *Službeni glasnik RS*, br. 84/2004, 86/2004 – ispr., 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 6/2014 – usklađeni din. izn., 68/2014 – dr. zakon, 142/2014, 5/2015 – usklađeni din. izn., 83/2015, 5/2016 – usklađeni din. izn., 108/2016, 7/2017 – usklađeni din. izn., 113/2017, 13/2018 – usklađeni din. izn., 30/2018, 4/2019 – usklađeni din. izn., 72/2019, 8/2020 – usklađeni din. izn., 153/2020, 138/2022 i 94/2024; Zakon o porezu na dobit pravnih lica – ZPDPL, *Službeni glasnik RS*, br. 25/2001, 80/2002, 80/2002 – dr. zakon, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 – dr. zakon, 142/2014, 91/2015 – autentično tumačenje, 112/2015, 113/2017, 95/2018, 86/2019, 153/2020, 118/2021 i 94/2024; Zakon o porezu na dohodak građana – ZPDG, *Službeni glasnik RS*, br. 24/2001, 80/2002, 80/2002 – dr. zakon, 135/2004, 62/2006, 65/2006 – ispr., 31/2009, 44/2009, 18/2010, 50/2011, 91/2011 – odluka US, 7/2012 – usklađeni din. izn., 93/2012, 114/2012 – odluka US, 8/2013 – usklađeni din. izn., 47/2013, 48/2013 – ispr., 108/2013, 6/2014 – usklađeni din. izn., 57/2014, 68/2014 – dr. zakon, 5/2015 – usklađeni din. izn., 112/2015, 5/2016 – usklađeni din. izn., 7/2017 – usklađeni din. izn., 113/2017, 7/2018 – usklađeni din. izn., 95/2018, 4/2019 – usklađeni din. izn., 86/2019, 5/2020 – usklađeni din. izn., 153/2020, 156/2020 – usklađeni din. izn., 6/2021 – usklađeni din. izn., 44/2021, 118/2021, 132/2021 – usklađeni din. izn., 10/2022 – usklađeni din. izn., 138/2022, 144/2022 – usklađeni din. izn., 6/2023 – usklađeni din. izn., 92/2023, 116/2023 – usklađeni din. izn., 6/2024 – usklađeni din. izn., 94/2024, 101/2024 – usklađeni din. izn., 8/2025 – usklađeni din. izn. i 19/2025; Zakon o porezima na imovinu, *Službeni glasnik RS*, br. 26/2001, *Sl. list SRJ*, br. 42/2002 – odluka SUS i *Sl. glasnik RS*, br. 80/2002, 80/2002 – dr. zakon, 135/2004, 61/2007, 5/2009, 101/2010, 24/2011, 78/2011, 57/2012 – odluka US, 47/2013, 68/2014 – dr. zakon, 95/2018, 99/2018 – odluka US, 86/2019, 144/2020, 118/2021, 138/2022, 92/2023 i 94/2024; Zakon o akcizama, *Službeni glasnik RS*, br. 22/2001, 73/2001, 80/2002, 43/2003, 72/2003, 43/2004, 55/2004, 135/2004, 46/2005, 101/2005 – dr. zakon, 61/2007, 5/2009, 31/2009, 101/2010, 43/2011, 101/2011, 6/2012 – usklađeni din. izn., 43/2012 – odluka, 76/2012 – odluka, 93/2012, 119/2012, 8/2013 – usklađeni din. izn., 47/2013, 4/2014 – usklađeni din. izn., 68/2014 – dr. zakon, 142/2014, 4/2015 – usklađeni din. izn., 5/2015 – usklađeni din. izn., 55/2015, 103/2015, 5/2016 – usklađeni din. izn., 108/2016, 7/2017 – usklađeni din. izn., 18/2018 – usklađeni din. izn., 30/2018, 4/2019 – usklađeni din. izn., 5/2020 – usklađeni din. izn., 7/2020 – izm. usklađenih din. izn., 78/2020 – izm. usklađenih din. izn., 153/2020, 11/2021 – usklađeni din. izn., 53/2021, 32/2022 – odluka, 46/2022 – odluka, 50/2022 – odluka, 62/2022 – odluka, 73/2022 – odluka, 84/2022 – odluka, 89/2022 – odluka, 97/2022 – odluka, 110/2022 – odluka, 121/2022 – odluka, 130/2022 – odluka, 144/2022 – odluka, 6/2023 – odluka, 15/2023 – odluka, 25/2023 – odluka, 75/2023, 30/2024 – usklađeni din. izn., 94/2024, 10/2025 – usklađeni din. izn. i 12/2025 – izmena usklađeni din.

postoje i dodatni zakoni koji su u indirektnoj vezi sa porezima, poput zakona koji regulišu predmet fiskalizacije, elektronsko fakturisanje, inspeksijski nadzor,<sup>7</sup> itd. Prema trenutnoj strukturi Upravnog suda Srbije, jedan sudija bi trebalo da zna ne samo navedene poreske propise već i svu ostalu materiju iz koje može proizaći upravni spor.

Pored prethodno navedenih poreskih zakona, u oblasti poreskog prava primenjuje se i veliki broj pravilnika,<sup>8</sup> uredba i mišljenja Ministarstva finansija,<sup>9</sup> čiji broj premašuje nekoliko hiljada, a nekada su i nekoliko puta obimniji od samih zakona. Bitno je imati u vidu i to da Upravni sud može donositi odluke koje se tiču i rezidenata i nerezidenata. U tom slučaju, sudija bi trebalo da poznaje i sve ugovore o izbegavanju dvostrukog oporezivanja koje je Srbija zaključila (Ministarstvo finansija Republike Srbije, Ugovori o izbegavanju dvostrukog oporezivanja). Dodatno, neophodno je i razumevanje dokumenata određenih organizacija, poput Model-konvencije OECD-a i pratećeg Komentara (OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2017), kao i ratifikovanih multilateralnih ugovora.<sup>10</sup> Poznavanje pomenutih dokumenata je posebno bitno u slučajevima gde postoji određena pravna nedorečenost koja potiče iz stranog prava, kao što je odredba o stvarnom vlasniku prihoda iz Zakona o porezu na dobit pravnih lica<sup>11</sup> i Zakona

---

izn; Carinski zakon, *Službeni glasnik RS*, br. 95/2018, 91/2019 – dr. zakon, 144/2020, 118/2021 i 138/2022; i Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, *Službeni glasnik RS*, br. 84/2004, 61/2005, 62/2006, 5/2009, 52/2011, 101/2011, 7/2012 – usklađeni din. izn., 8/2013 – usklađeni din. izn., 47/2013, 108/2013, 6/2014 – usklađeni din. izn., 57/2014, 68/2014 – dr. zakon, 5/2015 – usklađeni din. izn., 112/2015, 5/2016 – usklađeni din. izn., 7/2017 – usklađeni din. izn., 113/2017, 7/2018 – usklađeni din. izn., 95/2018, 4/2019 – usklađeni din. izn., 86/2019, 5/2020 – usklađeni din. izn., 153/2020, 6/2021 – usklađeni din. izn., 44/2021, 118/2021, 10/2022 – usklađeni din. izn., 138/2022, 6/2023 – usklađeni din. izn., 92/2023, 6/2024 – usklađeni din. izn., 94/2024 i 8/2025 – usklađeni din. izn.

<sup>7</sup> Reč je o Zakonu o fiskalizaciji, *Službeni glasnik RS*, br. 153/2020, 96/2021 i 138/2022 i Zakonu o elektronskom fakturisanju, *Službeni glasnik RS*, br. 44/2021, 129/2021, 138/2022, 92/2023 i 94/2024.

<sup>8</sup> Na primer, Pravilnik o PDV-u je nekoliko puta obimniji od samog zakona: Pravilnik o porezu na dodatu vrednost, *Službeni glasnik RS*, br. 37/2021, 64/2021, 127/2021, 49/2022, 59/2022, 7/2023, 15/2023, 60/2023, 96/2023, 116/2023, 29/2024, 65/2024, 73/2024, 101/2024 i 107/2024.

<sup>9</sup> Upravni sud RS često se u svojim presudama poziva na mišljenja Ministarstva finansija, posebno o složenijim pitanjima, iako nije u obavezi da ih primenjuje. Vid. npr. Upravni sud RS, presuda 6 U. 14382/16, 6. 9. 2018. godine, p. 7.

<sup>10</sup> Zakon o potvrđivanju Multilateralne konvencije za primenu mera koje se u cilju sprečavanja erozije poreske osnovice i premeštanja dobiti odnose na poreske ugovore RS, *Službeni glasnik RS* – Međunarodni ugovori, br. 3/2018.

<sup>11</sup> ZPDPL, čl. 40a.

o porezu na dohodak građana.<sup>12</sup> Iz navedenog nesumnjivo proizilazi da je sudija Upravnog suda dužan da donese presudu poznajući obimnu i složenu materiju poreskog prava, dok u isto vreme sudi i u drugim predmetima upravne prirode.

Kao ilustracija složenosti poreske materije u kojoj postupa sudija Upravnog suda može da posluži član 40a Zakona o porezu na dobit pravnih lica gde se zahteva da primalac prihoda bude i njegov stvarni vlasnik. Pojam stvarnog vlasnika prihoda nije bliže definisan ni zakonom ni podzakonskim propisima, već je dodatno razrađen jedino u mišljenjima Ministarstva finansija koja ne obavezuju ni poreske obveznike ni Upravni sud, već samo Poresku upravu.<sup>13</sup> Sudija Upravnog suda bi trebalo prvo da utvrdi jezičko značenje pojma „stvarni vlasnik”, imajući u vidu da Srbija vlasništvo prihvata kao nedeljivu celinu oslanjajući se na kontinentalnopravnu praksu.<sup>14</sup> Sudija bi u tom slučaju trebalo da pogleda odakle potiče taj pojam, što bi upućivalo na anglosaksonsku praksu (Zuk, 2013, p. 311). Kada sudija shvati kako je koncept svojine deljiv u praksi država koje primenjuju anglosaksonsko pravo, i da se iz takve prakse ne može izvući odgovarajuća definicija, trebalo bi da u razmatranje uzme ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja sa državom primaoca prihoda, a zatim i OECD Model-konvenciju (OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2017, čl. 10, 11 i 12) i njen prateći Komentar (OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2017, komentar na članove 10 (par. 12–12.5), 11 (par. 9–10), i 12 (par. 4–4.6)) kako bi u kontekstu deljive svojine razumeo ulogu pomenutog pojma u poreskoj materiji. Detaljnom analizom utvrdilo bi se da definicija postoji u Komentaru OECD Model-konvencije. Komentar, međutim, nije pravno obavezujući, pa bi sudija najverovatnije bio u dilemi da li da prema članu 3, stavu 2 poreskog ugovora<sup>15</sup> primeni domaće značenje pojma koji je u poreskom ugovoru nedefinisan, ili da ipak primeni Komentar OECD Model-konvencije i time odredbi o stvarnom vlasniku prihoda pripiše međunarodno značenje. Primenom domaće norme koja ne sadrži definiciju ovog pojma, sudija bi popunjavao pravnu prazninu, pa bi se od njega očekivalo da ima specijalizovano znanje u tom polju, što verovatno ne bi bio slučaj budući da sudije Upravnog suda donose presude u svim upravnim stvarima.

Kada je reč o praksi Upravnog suda Srbije, do danas je doneto samo nekoliko presuda povodom stvarnog vlasnika prihoda. Na primer, prilikom rešavanja jednog predmeta, Upravni sud nije ulazio u suštinu značenja ovog pojma, već je samo potvrđivao navode mišljenja Ministarstva finansija, iako se od suda očekuje

<sup>12</sup> ZPDG, čl. 107a.

<sup>13</sup> ZPPPA, čl. 11, st. 3.

<sup>14</sup> Zakon o osnovama svojinskopravnih odnosa, *Službeni list SFRJ*, br. 6/80 i 36/90, *Sl. list SRJ*, br. 29/96 i *Sl. glasnik RS*, br. 115/2005 – dr. zakon.

<sup>15</sup> Koja se oslanja na OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2017.

stvaranje sudske prakse, posebno kada odredba nije definisana u zakonu.<sup>16</sup> Tek u jednoj presudi Upravni sud je, i to samo u jednoj rečenici, naveo značenje stvarnog vlasnika prihoda navodeći da: „Direktni primalac prihoda nije nosilac autorskog prava na softveru (njegov stvarni vlasnik), već je nosilac autorskog prava na softveru „D. D.” iz SAD, sa kojom Republika Srbija nema zaključen Ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja”.<sup>17</sup> Iz navedenog proizlazi da Upravni sud pravo svojine na imovini poistovećuje sa ekonomskim vlasništvom nad prihodima koji proističu iz pomenute imovine, pri čemu ostaje nejasno u kom kontekstu koristi pojam „stvarni vlasnik”, s obzirom na to da takav pojam ne postoji u poreskim zakonima,<sup>18</sup> već postoji samo sintagma „stvarni vlasnik prihoda”.

Nešto više o stvarnom vlasniku prihoda može se naći jedino u mišljenjima Ministarstva finansija Republike Srbije. Zanimljivo je da u svim mišljenjima<sup>19</sup> od 2016. godine pa nadalje nije uvažen međunarodni i jedinstveni aspekt pojma stvarnog vlasnika prihoda i nije ukazano na Komentar OECD Model-konvencije iz 2014. godine, koji sadrži najveće i najvažnije izmene u shvatanju pomenutog pojma. Takođe, navedena mišljenja znatno se razlikuju i ne odražavaju konzistentan stav Ministarstva finansija (Vasović, 2025a, pp. 306–313). Sudije Upravnog suda koje nisu specijalizovane za poresku materiju oslanjale su se previše na stavove Ministarstva finansija, dok bi sudije poreskog suda najverovatnije ovom problemu pristupile na drugačiji način, koristeći drugu metodologiju, uzimajući u obzir i međunarodna značenja i aspekte pojma stvarnog vlasnika prihoda.

S druge strane, Upravni sud u Hrvatskoj nije odlučivao u sporovima koji se tiču stvarnog vlasnika prihoda u kontekstu ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, ali je zato u jednoj presudi u okviru poreskog upravnog postupka jasno ukazao na postojanje razlike između stvarnog vlasnika nad dobrima (pravo svojine) i ekonomskog vlasnika, koji je zapravo stvarni vlasnik prihoda koji pomenuto dobro generiše.<sup>20</sup> Iz ovoga se vidi da za razliku od Upravnog suda Srbije, Upravni

<sup>16</sup> Upravni sud RS, presuda 6 U. 14382/16, 6. 9. 2018. godine, p. 7.

<sup>17</sup> Upravni sud RS, presuda 25 U. 11689/15, 9. 2. 2018. godine.

<sup>18</sup> ZPDPL, čl. 40a; ZPDG, čl. 107a.

<sup>19</sup> Ministarstvo finansija objavilo je nekoliko mišljenja od 2016. godine, ne uzimajući u obzir jedinstveni međunarodni karakter pojma stvarnog vlasnika prihoda za dividende, kamate i autorske naknade koji se mogao naći u Komentaru OECD Model-konvencije iz 2014/17. godine. Vid. Mišljenje Ministarstva finansija br. 011-00 3/2016-04 od 20. 5. 2016. godine, 218; Mišljenje Ministarstva finansija br. 337-00-232/2016-04 od 27. 5. 2016. godine, 220–221; Mišljenje Ministarstva finansija br. 011-00-00345/2018-04 od 9. 5. 2018. godine, 158–159; Mišljenje Ministarstva finansija br. 430-00-422/2018-04 od 31. 8. 2018. godine, 147; Mišljenje Ministarstva finansija br. 011-00-439/2021-04 od 11. 6. 2021. godine, 188–190; i Mišljenje Ministarstva finansija br. 011-00-867/2021-04 od 3. 12. 2021. godine, 190–193.

<sup>20</sup> Upravni sud HR, presuda Us I-1898/2023-10, 12. 5. 2025. godine.

sud u Hrvatskoj, koji ima delimičnu specijalizaciju za poresku materiju, prepoznaje razliku između pomenutih pojmova, iako ne pripada grupi država koje primenjuju anglosaksonski princip prava.

Ovo je samo jedan primer kompleksnosti poreske materije, u kojoj norme nekad nisu previše jasne. Na ovom mestu ukratko će biti izdvojena još dva primera nejasnih i nedovoljno definisanih normi koji uključuju načelo fakticiteta<sup>21</sup> i sekundarnu poresku obavezu<sup>22</sup> koja se odnosi na pomaganje u izbegavanju<sup>23</sup> plaćanja poreza. Načelo fakticiteta neki praktičari poreskog prava smatraju opštom antiabuzivnom merom, ali nije jasno da li su subjektivni i objektivni elementi, koji po pravilu čine deo ovih mera (Vasović, 2024, pp. 101–102), obuhvaćeni pomenu tim načelom, i u kojoj meri. Pored toga, norma je preširoko postavljena i stoga je podložna različitim tumačenjima (Kostić, 2016, p. 114). S druge strane, u pogledu sekundarne poreske obaveze nije definisano šta podrazumeva pomaganje ili doprinošenje u izbegavanju plaćanja poreza drugog lica, niti kako se dokazuje savesnost. Nadalje, fraza „izbegavanje plaćanja poreza” jasno pokazuje da li se misli na nezakonitu evaziju (Gomes, 2019, p. 69) ili na zakonitu a nelegitimnu evaziju (Bergedahl, 2018, p. 11).

Kako bi se osigurala pravna sigurnost i ubrzao proces donošenja presuda, sudija koji o predmetu odlučuje mora biti visokokvalifikovan za rešavanje poreskih slučajeva, odnosno da poseduje specijalizaciju u oblasti poreza. Problem složenosti i specifičnosti propisa u poreskoj materiji, uključujući i primenjive međunarodne standarde, široko je prepoznat i u naučnoj i stručnoj literaturi (Van Ham, 2022 pp. 45–51, 53–54; Sarmiento & Jiménez-Valladolid de L’Hotellerie-Fallois, 2014; Ćosić Dedović, 2020, p. 236, par. 4). Zbog toga se u određenim državama, kao i u prethodno analiziranom dokumentu KVES-a, opravdano ukazuje na potrebu uvođenja specijalizovanih odeljenja ili posebnih sudova. Oblast poreskog prava u Republici Srbiji, kao što je izloženo, upravo ispunjava kriterijume takve složenosti i specifičnosti (Ćosić Dedović, 2020, p. 236, par. 4). Na taj način poreskim obveznicima bila bi obezbeđena delotvornija sudska zaštita u Republici Srbiji, na koju ukazuje KVES u Mišljenju broj 15 (Ćosić Dedović, 2020, p. 238, par. 9–10).

---

<sup>21</sup> ZPPPA, čl. 9.

<sup>22</sup> ZPPPA, čl. 31, st. 2, tač. 2.

<sup>23</sup> Više o terminu „izbegavanje plaćanja poreza” i njegovom razlikovanju od poreske utaje vid. Živković, 2023, p. 369; Kostić & Vasović, 2024, p. 389.

### **3.2. Omogućavanje strankama da ostvare prava na suđenje u razumnom roku i rasterećenje sudova koji su ranije postupali u poreskoj materiji**

Stabilna poreska politika i zaštita privlače investitore, što znači više potencijalnih poreskih prihoda za Srbiju. Naime, Srbija se ubraja u mali broj evropskih država koje imaju niske stope poreza na dobit,<sup>24</sup> uz mogućnost korišćenja poreskih olakšica koje efektivnu poresku stopu mogu svesti na nulu.<sup>25</sup> Međutim, sama niska poreska stopa nije dovoljna da privuče investitore, jer ako ne postoji stabilna zaštita poreskih obveznika, investitori mogu biti u dilemi da li da investiraju u Srbiji. Stabilna zaštita je osigurana ukoliko postoji visoka verovatnoća u pogledu donošenja kvalitetne odluke u razumnom roku od strane domaćih organa, kao i suda koji nije preopterećen brojem predmeta.

Polazeći od prethodno identifikovanih međunarodnih standarda i primera dobre prakse, u narednim redovima ispitaće se da li bi se osnivanjem poreskog suda u Republici Srbiji unapredilo ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku, te da li bi se na taj način Upravni sud rasteretio od postupanja u velikom broju predmeta u poreskoj materiji. Imajući u vidu broj nerešenih slučajeva i trend povećanja predmeta iz poreske materije, do pravnosnažne presude Upravnog suda poreski obveznik bi morao da čeka i po nekoliko godina. Neosnivanje specijalizovanog suda ugrozilo bi pravo obveznika na suđenje u razumnom roku. Na dan 30. 4. 2025. godine Upravni sud ima 159.289 nerešenih predmeta, od čega 10.198 predmeta koji se odnose na poreze i carine, a u periodu 2020–2025. godine Upravni sud je dobio 14.215 poreskih i carinskih predmeta.<sup>26</sup> Ovi podaci potvrđuju da bi formiranje specijalizovanog poreskog suda u velikoj meri rasteretilo Upravni sud od postupanja u velikom broju poreskih predmeta, čime se potvrđuje njegova opravdanost u svetlu analiziranih uporednih i međunarodnih standarda.

Dakle, imajući u vidu da Upravni sud ima ukupno 63 sudije<sup>27</sup> i uzimajući u obzir broj nerešenih slučajeva, čini se da će biti potrebne godine samo da se reše zaostali predmeti ukoliko ne dođe do osnivanja specijalizovanog poreskog suda. Takođe, budući da sudije u Republici Srbiji trenutno nisu specijalizovane za poresku materiju, odlučivanje u složenim poreskim predmetima, naročito onima sa

---

<sup>24</sup> Uporediti ZPDPL, 2001, čl. 39 sa stopama poreza na dobit u Evropskoj uniji. Tax Foundation, Corporate income tax rates in Europe. Dostupno na: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/corporate-income-tax-rates-europe/>, 28. 10. 2025.

<sup>25</sup> ZPDPL, čl. 50a.

<sup>26</sup> Informacija od javnog značaja, Upravni sud, broj: Su II-17a 43/25, od 7. 5. 2025.

<sup>27</sup> Maksimalan broj sudija je 63, što je predviđeno Odlukom o broju sudija u sudovima RS, 2015, čl. 6. Trenutni broj je 62. Upravni sud Republike Srbije. Dostupno na: <https://www.up.sud.rs/lat/sudije/>, 4. 6. 2025.

međunarodnim elementom, može zahtevati više vremena. Specijalizacija sudija za poresku materiju mogla bi doprineti efikasnijem odlučivanju u takvim predmetima (Oren-Kolbinger, 2024, p. 98; Dexter, 1968, p. 131). Tako su, na primer, u SAD, gde je osnovan prvi poreski sud, nakon što se osamdesetih godina prošlog veka broj novih slučajeva drastično povećao, sudije ovog suda uspele u određenim godinama da reše više predmeta nego što je pristizalo (Dubroff & Hellwig, 2014, p. 906). Ilustracije radi, u 2013. godini pristiglo je 27.039 novih predmeta, a ovaj sud je rešio 31.983 predmeta (Dubroff & Hellwig, 2014, p. 907). Iako pravni sistemi SAD i Srbije nisu isti, ovo ipak pokazuje da je aktivnim delovanjem specijalizovanog suda moguće u velikoj meri uticati na smanjenje broja predmeta. Stoga se može zaključiti da bi poreski obveznici pred poreskim sudovima imali osnov da očekuju stručnije i kvalitetnije odlučivanje, uz istovremeno kraće trajanje postupka nego što je to danas slučaj pred preopterećenim Upravnim sudom Republike Srbije.

### ***3.3. Jačanje stručnosti sudija putem obuka iz poreske oblasti i razvoj ujedinjene prakse u oblasti poreza***

Kako ističu zagovornici specijalizovanih sudova, mogućnost pogrešnog ili neujednačenog tumačenja veća je kada se radi o sudiji koji nije specijalizovan za poresko pravo (Oren-Kolbinger, 2024, p. 99; Dexter, 1968, p. 131). Jedan od primera neadekvatnog tumačenja jeste prethodno pomenuta presuda u kojoj je sud stvarnog vlasnika prihoda poistovetio sa stvarnim imaoцем prava svojine nad određenom imovinom iz koje proističu prihodi.<sup>28</sup> Uloga poreskih sudova je posebno izražena u tumačenju nedovoljno jasnih zakonskih odredaba u zemljama koje su ustanovile ove specijalizovane sudove (Silver, 2025, p. 5). Treba pomenuti i to da je Konsultativno veće evropskih sudija u Mišljenju broj 15 istaklo potrebu da specijalizovane sudije prethodno završe program posebne stručne obuke radi donošenja kvalitetnijih presuda (Ćosić Dedović, 2020, pp. 243, 247).<sup>29</sup> Iako nisu dostupni podaci o tome u kojoj meri su sudije Upravnog suda u svom dosadašnjem radu učestvovalе u obukama Pravosudne akademije iz poreskog prava, pojedini propusti uočeni u sudskoj praksi svakako potvrđuju potrebu da se sa takvim obukama nastavi u Republici Srbiji.

<sup>28</sup> Upravni sud RS, presuda 25 U. 11689/15, 9. 2. 2018. godine-

<sup>29</sup> Treba istaći da bi, radi jačanja pravne sigurnosti i potencijalnog smanjenja broja poreskih sporova pred sudovima, posebnu pažnju trebalo posvetiti stručnom usavršavanju zaposlenih u Poreskoj upravi. Iako je ova aktivnost bila predviđena osnivanjem Poreske akademije, Programom transformacije Poreske uprave, njena puna realizacija do danas nije ostvarena (Ministarstvo finansija – Poreska uprava, 2021, p. 16).

U uslovima nepostojanja adekvatne opšte antiabuzivne mere, kao što je slučaj u Srbiji (Kostić, 2016, p. 114), specijalizovani poreski sud mogao bi doprineti razvoju konzistentne sudske doktrine u oblasti sprečavanja izbegavanja plaćanja poreza, do sada nerazvijene u praksi Upravnog suda.<sup>30</sup> Naime, načelo fakticiteta, koje se na neki način primenjuje kao opšta antiabuzivna mera, zapravo je suviše široko postavljeno i ne sadrži elemente koje bi jedna opšta antiabuzivna norma trebalo jasno da obuhvati (Vasović, 2024, pp. 101–102). To su subjektivni i objektivni elementi, najbolje vidljivi na primeru opšte antiabuzivne mere koja se kao obavezujuća norma nalazi u Direktivi o utvrđivanju pravila protiv praksi izbegavanja plaćanja poreza kojima se direktno utiče na funkcionisanje unutrašnjeg tržišta.<sup>31</sup> Kao primer sudske doktrine možemo uzeti švajcarske sudove koji su razvili doktrinu „suština iznad forme”, primenjenu u tumačenju koncepta stvarnog vlasnika prihoda iz poreskih ugovora (Danon, 2018, p. 34). Prema ovoj doktrini, zahteva se prosleđivanje prihoda od strane njegovog direktnog primaoca na osnovu ugovora ili drugih okolnosti i činjenica, što je u skladu sa Komentarom OECD Model-konvencije iz 2014/17. godine, odnosno sa međunarodnim značenjem pojma stvarnog vlasnika prihoda (Danon, 2018, p. 34–35). Komentar OECD Model-konvencije iz 2017. godine navodi da sudske doktrine nisu u suprotnosti sa odredbama poreskih ugovora i kao primer, između ostalog, navodi i doktrinu ekonomske suštine (OECD Model Tax Convention on Income and on Capital, 2017, Komentar člana 1, par. 78–80), što se delimično poklapa i sa načelom fakticiteta, u kojem se navodi da se poreske činjenice utvrđuju prema njihovoj ekonomskoj suštini.<sup>32</sup> Ni Sudu pravde Evropske unije nije strano da svojom doktrinom stvara antiabuzivne norme ukoliko ih države članice nemaju u domaćem pravu (Terra & Kajus, 2024, pp. 35–46). U tom pogledu značajna je i presuda Poreskog suda Sjedinjenih Američkih Država iz 2025. godine u kojoj je značenje „ekonomske suštine” tumačeno u restriktivnijoj formi u korist pravne sigurnosti i samih poreskih obveznika (Pollock, Judge & Kane, 2025, p. 695). Imajući u vidu sve navedeno, poreski sud u Srbiji bio bi u

---

<sup>30</sup> Upravni sud Republike Srbije je do sada u obzir uzimao samo načelo fakticiteta, a nije se upuštao u stvaranje sudske antiabuzivne doktrine. On je načelo fakticiteta, iako se može smatrati normom za sprečavanje poreske evazije, tumačio pre svega kao opšte načelo, poput načela zakonitosti (Upravni sud RS, presuda U. 15575/2019 od 16. 3. 2023). Ni u jednoj svojoj presudi nije objasnio šta znači „ekonomska suština”, i time povodom ovog pitanja nije stvorena sudska praksa, već je Sud pomenuti pojam uvezao sa stavom o dva načela fakticiteta. U njemu se navodi da će se oporezivati desimulovani, a ne simulovani pravni poslovi, što bi trebalo tumačiti kao dva odvojena stava (Upravni sud RS, presuda U. 793/2019 od 4. 5. 2023; Upravni sud RS, presuda U. 9179/2018 od 30. 9. 2022).

<sup>31</sup> Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market, *OJ L* 193, 19. 7. 2016, čl. 6.

<sup>32</sup> ZPPPA, čl. 9, st. 1.

mogućnosti da svojom doktrinom popuni pravnu prazninu jer pojam „ekonomska suština”, koji se nalazi u prvom stavu načela fakticiteta, ostaje nejasan i neobjašnjen.

Takođe, vođenje upravnog postupka bilo bi pojednostavljeno jer bi se formirala stabilna sudska praksa (Oren-Kolbinger, 2024, p. 99; Dexter, 1968, p. 131), naročito u pitanjima međunarodnog poreskog prava, što bi inspektorima olakšalo donošenje pravilnijih odluka prilikom izrade rešenja u konkretnim poreskim predmetima. Poreski sudovi bi odluke donosili primenom sopstvene metodologije odlučivanja, bez isključivog oslanjanja na mišljenja Ministarstva finansija u složenijim predmetima, naročito onima međunarodnog poreskog karaktera.<sup>33</sup> Ovo je izuzetno bitno, jer su mišljenja Ministarstva finansija sporna, budući da obavezuju samo Poresku upravu, ali ne i poreske obveznike, kao ni Upravni ili bilo koji drugi sud.<sup>34</sup> Pored toga, mišljenja su ponekad problematična, posebno u situacijama kada je o istom pitanju odlučeno drugačije, iako je tumačena zakonska odredba ostala nepromenjena, što se u praksi dešava.<sup>35</sup> U takvim okolnostima postavlja se pitanje o tome da li se primenjuje kasnije ili ranije mišljenje, s obzirom na to da načelo vremenskog važenja poreskog zakona iz Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji<sup>36</sup> važi samo za propise, a mišljenje nema snagu propisa.<sup>37</sup> Da zaključimo, u Republici Srbiji prepoznata je nedovoljno ujednačena praksa u pogledu poreskopравnih pitanja i osnivanje specijalizovanog poreskog suda trebalo bi da doprinese njenom ujednačavanju.

#### 4. Zaključak

Sadržina nacionalnih poreskih propisa veoma je složena, a broj nerešenih predmeta istovremeno je u stalnom porastu u Republici Srbiji. Pored toga, u pogledu ovih pitanja ne postoji dovoljno ujednačena praksa koja bi doprinela

<sup>33</sup> Na primer, u pogledu pojma stvarnog vlasnika prihoda Upravni sud se u potpunosti oslanjao na mišljenja Ministarstva finansija koja su, kao što je prethodno pokazano, problematična onda kada isto pitanje uređuju na različite načine. Vid. Upravni sud RS, presuda 6 U. 14382/16, 6. 9. 2018. godine, p. 7.

<sup>34</sup> ZPPPA, 2002, čl. 11, st. 3.

<sup>35</sup> Mišljenja Ministarstva finansija o pitanju stvarnog vlasnika prihoda su drastično drugačija, što ukazuje na činjenicu da Ministarstvo ne razume u potpunosti šta ovaj pojam znači, popunjavajući time pravnu prazninu, što je posao suda, a ne akta Ministarstva koje obavezuje jedino Poresku upravu. Takođe, u žalbi ili tužbi poreski obveznik može se pozvati na mišljenje koje njemu odgovara, dok isto može učiniti i Poreska uprava / Ministarstvo u svojim rešenjima. Vid. i uporediti mišljenja Ministarstva finansija iz fusnote 9.

<sup>36</sup> ZPPPA, čl. 5.

<sup>37</sup> Detaljnije o problemu vremenskog važenja mišljenja Ministarstva finansija i zašto se maksime poput *lex posterior* ne mogu primeniti u ovom slučaju, imajući u vidu stav OECD-a, vid. u Vasović, 2025a, p. 312–313.

pravnoj sigurnosti poreskih obveznika i efikasnijem postupanju Upravnog suda u poreskim predmetima. Sve to ukazuje na potrebu preduzimanja određenih mera kako bi se unapredila pravna zaštita poreskih obveznika. Mnoge države su ovaj problem uspešno rešile ustanovljavanjem specijalizovanih poreskih sudova ili osnivanjem specijalizovanih odeljenja u okviru već postojećih sudova. Postojeća institucionalna i organizaciona rešenja u Republici Srbiji ne idu u prilog formiranju specijalizovanih odeljenja u okviru Upravnog suda, već otvaraju prostor za razmatranje mogućnosti za osnivanje specijalizovanog poreskog suda, čime bi se Upravni sud rasteretio od postupanja u velikom broju predmeta. Uvođenje ovakvog vida specijalizacije doprinelo bi delotvornom rešavanju sudskih postupaka u poreskoj materiji jedino ukoliko se pri formulisanju nacionalnopravnih rešenja dosledno slede izložene smernice razvijene na međunarodnom nivou, uz sagledavanje primera dobrih uporednih praksi prikazanih u ovom radu. Na taj način bi se eliminisali potencijalni problemi na koje se nailazi prilikom osnivanja svih vrsta specijalizovanih sudova. Istovremeno, takav obazriv i pažljivo odmeren pristup prilikom sprovođenja specijalizacije omogućio bi ostvarivanje brojnih pogodnosti.

Najpre, uvođenje poreskih sudova gde odlučuju sudije specijalizovane samo za poreze, predstavljalo bi, čini se, snažan podsticaj za strane investitore, posebno stoga što Srbija ima niže efektivne poreske stope od mnogih država Evropske unije. Dalje, opasnost po likvidnost poreskih obveznika bila bi manja jer bi se kvalitetnije presude donosile u kraćem roku nego što je sada slučaj. Treće, tumačenje propisa od strane specijalizovanih sudija ne samo što bi bilo kvalitetnije i delotvornije od tumačenja sudija koje nemaju specijalizovano znanje o porezima u domaćem i međunarodnom okviru, već bi doprinelo i većoj koherentnosti i ujednačenosti sudske prakse u sličnim sporovima, čime bi se povećala pravna sigurnost i predvidivost. Četvrto, poreski sud bio bi u mogućnosti da stvara sudsku doktrinu i time spreči izbegavanje plaćanja poreza, posebno imajući u vidu da Srbija nema opšte antiabuzivne norme kakve se primenjuju u Evropskoj uniji. Peto, poreski sud bi svojim radom razvio stabilnu sudsku praksu, što bi poreskim inspektorima olakšalo donošenje pravilnijih odluka u konkretnim predmetima. Na kraju, uporedna analiza je potvrdila da specijalizovani poreski sudovi, ili makar poreska odeljenja, u pojedinim državama postoje desetinama ili čak stotinama godina i da su njihovi rezultati pozitivno ocenjeni. Stoga ne čudi zaključak KVES-a o tendenciji porasta osnivanja različitih vrsta specijalizovanih sudova. Vođena takvim tendencijama, Republika Srbija bi, oslanjajući se na primere dobre prakse i relevantne međunarodne standarde, mogla pristupiti osnivanju specijalizovanog poreskog suda u okviru svog pravnog sistema.

## Literatura

- Ablotia, L. 2025. Specific Aspects of Establishing Specialized Courts. *Journal of Law*, (1), pp. 377–391.
- Bergedahl, C. 2018. Anti-Abuse Measures in Tax Treaties Following the OECD Multilateral Instrument – Part 1. *Bulletin for International Taxation*, 72(1), pp. 11–30.
- Bowal, P. 2006. The Tax Court of Canada. *Law Now*, 30(5), pp. 65–67.
- Čosić Dedović, J. 2020. *Pregled mišljenja Konsultativnog vijeća evropskih sudija: br. 1 do 22 (2001–2019)*. Sarajevo: Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini.
- Danon, R. J. 2018. Treaty Abuse in the Post-Beps World: Analysis of the Policy Shift and Impact of the Principal Purpose Test for MNE Groups. *Bulletin for International Taxation*, 72(1), pp. 31–55.
- Dexter, W. 1968. Judicial Tax Courts for the States: A Modern Imperative. *University of Michigan Journal of Law Reform*, 2(1), pp. 129–143.
- Dubroff, H. & Hellwig B. 2014. *The United States Tax Court: An Historical Analysis* (2<sup>nd</sup> ed.). Washington, D.C.: United States Tax Court.
- Fadhli, A. R. 2025. The Role of the Tax Court In Resolving Tax Disputes: An Analysis of the Effectiveness and Transparency of the Legal Process. *Fox Justi: Jurnal Ilmu Hukum*, 15(2), pp. 263–274.
- Gomes, M. L. 2019. The DNA of the Principle Purpose Test in the Multilateral Instrument. *Intertax*, 47(1), pp. 66–90.
- Hutagalung, H. 2025. Reconstruction of the tax dispute resolution system to achieve legal justice in Indonesia. *Priviet Social Sciences Journal* 5(11), pp. 332–338. DOI: 10.55942/pssj.v5i11.979
- Jones, J. B. Jr. 1969–1970. The Tax Court. *Tax Lawyer*, 23(3), pp. 633–636.
- Kostić, J. & Vasović, M. 2024. Pravilo o transfevnim cenama kao antiabuzivna mera u zakonodavstvu EU i praksi Suda pravde EU. *Strani pravni život*, 68(3), pp. 387–402.
- Kostić, S. 2016. Načelo fakticiteta u srpskom poreskom pravu. *Harmonius*, (5), pp. 112–129.
- Oren-Kolbinger, O. 2024. Do Tax Judges Favor the Tax Authority?. *Florida Tax Review*, 28(1), pp. 91–127.
- Palumbo, G., et al. 2013. *Judicial Performance and its Determinants: A Cross-Country Perspective*. OECD Economic Policy Papers, No. 5. Paris: OECD Publishing.
- Parker, E. G. 1982. United States Tax Court. *Women Lawyers Journal*, 68(4), pp. 130–132.
- Pollock, N., Judge, S., & Kane, T. 2025. Trumping the Economic Substance Doctrine with Varian. *Tax Notes Federal*, 187(2025), pp. 693–701.
- Rabrenović, M. 2022. Upravno pravo na prekretnici i pravna priroda upravnih aktivnosti: osvrt na neke osobenosti nadzora nad delatnošću osiguranja u Srbiji. *Evropska revija za pravo osiguranja*, 21(2), pp. 9–17.
- Rabrenović, A., Čorić, V. & Knežević Bojović, A. 2024. Decision making within a reasonable time in administrative procedure and dispute – the case of Serbia. U: Dimitrijević, P., Devjak, S., (ur.). *Zakon o opštem upravnom postupku: savremene tendencije i*

- izazovi. Beograd: Eurosfera & Partners, Institut za uporedno pravo, MLC Fakulteta za management in pravo, pp. 233–245.
- Sarmiento, D. & Jiménez-Valladolid de L'Hotellerie-Fallois, D. (eds.). 2014. *Litigating EU Tax Law in International, National and Non-EU National Courts*. Amsterdam: IBFD.
- Setiyaji, G. & Abdillah, A. 2024. Repositioning the Tax Court Within Indonesia's Constitutional Framework: Judicial Independence and Institutional Reform. *Lex Publica*, 11(2), pp. 275–293.
- Silver, B. 2026. Tax-tualism. *Minnesota Law Review*, Vol. 111 (forthcoming 2027). Dostupno na: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=6259238> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.6259238>
- Terra B. & Kajus J. 2024. *A Guide to the European VAT Directives, Volume 1: Introduction to European VAT*. Amsterdam: IBFD.
- Tjahjono, G. A., Nur Sariono, J. & Krisharyant, E. 2025. Characteristics of the Tax Court as a Special Court in an Independent Judicial Power System. *International Journal of Judicial Law*, 4(4), pp. 38–46.
- Umukoro, B. E., Oboreh, P. A. 2022. Is the National Industrial Court (NIC) Still a Special Court? A Review of the Extra Luggage of Ancillary Jurisdiction of the NIC as a Dis-service to Labour Justice. *Beijing Law Review*, 13(4), pp. 948–966.
- Van Ham, N. 2022. *Tax Collection and Effective Legal Protection*. Master thesis. Tilburg: Tilburg Law School – Fiscal Institute Tilburg, University of Tilburg.
- Vasović, M. 2025. Anti-evasion provisions applicable to value-added tax in the republic of Serbia, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 64(105), pp. 117–132.
- Vasović, M. 2024. Načelo fakticiteta i opšta antiabuzivna mera iz ATAD Direktive. *Arhiv za pravne i društvene nauke*, 119(4), pp. 99–112.
- Vasović, M. 2025a. *Stvarni vlasnik prihoda u poreskom pravu*. Beograd: Institut za uporedno pravo.
- Zimmer, M. B. 2009. Overview of Specialized Courts. *International Journal for Court Administration*, 2(1), pp. 1–15.
- Zuk, M. 2013. The Beneficial ownership concept in tax treaties. In: Michael lang *et al.* (eds.), *Limits to tax planning*, Wien: Linde, pp. 306–333.
- Živković, L. 2023. The Unshell Directive Proposal in a Nutshell: Open Question. *Strani pravni život*, 66(4), pp. 367–386.

### **Internet izvori**

- Bundesfinanzgericht, About the Federal Finance Court. Dostupno na: <https://www.bfg.gv.at/ueber-das-bundesfinanzgericht.html>, 29. 10. 2025.
- Bundesfinanzhof, History of the Court. Dostupno na: <https://www.bundesfinanzhof.de/de/gericht/geschichte/onlineausstellung-rfh/bfh/>, 29. 10. 2025.
- Consultative Council of European Judges, Opinion (2012) No. 15 of the Consultative Council of European Judges on the Specialisation of Judges, the 13<sup>th</sup> plenary meeting of the CCJE, Paris, 2012. Dostupno na: <https://rm.coe.int/16807477d9>, 22. 6. 2026.

- European e-Justice Portal, National specialised courts – Austria. Dostupno na: [https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-specialised-courts/at\\_en](https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-specialised-courts/at_en), 27. 10. 2025.
- European e-Justice Portal, National specialised courts – Germany. Dostupno na: [https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-specialised-courts/de\\_en](https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-specialised-courts/de_en), 27. 10. 2025.
- European e-Justice Portal, National specialised courts – Italy. Dostupno na: [https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-specialised-courts/it\\_en](https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-specialised-courts/it_en), 27. 10. 2025.
- Gramckow H., Walsh B. 2013. Developing Specialized Court Services: International Experiences and Lessons Learned, Justice & Development Working Paper Series, The World Bank. Dostupno na: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/07e745a4-4cdb-516f-9af6-7de264efd73b/content>, 22. 6. 2025.
- Ministarstvo finansija Republike Srbije, Ugovori o izbegavanju dvostrukog oporezivanja. Dostupno na: <https://www.mfin.gov.rs/propisi/ugovori-o-izbegavanju-dvostrukog-oporezivanja>, 4. 6. 2025.
- Tax Foundation, Corporate income tax rates in Europe. Dostupno na: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/corporate-income-tax-rates-europe/>, 28. 10. 2025.
- United Nations, *Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, A/RES/70/1, 2015. Dostupno na: <https://docs.un.org/en/A/RES/70/1>, 19. 5. 2026.
- Upravni sud Republike Hrvatske, Podela odeljenja u Upravnom sudu Hrvatske. Dostupno na: <https://sudovi.hr/hr/usri/o-sudovima/specijalizacija-referada>, 31. 10. 2025.
- Upravni sud Republike Srbije, Sudije. Dostupno na: <https://www.up.sud.rs/lat/sudije/>, 4. 6. 2025.
- Upravni sud Republike Srbije, Aktuelne vesti. Dostupno na: <https://www.up.sud.rs/lat/aktuelne-vesti/>, 4. 6. 2025.